

דף ח'

"לא תכירו פנים במשפט" לא תכירו לא תנכרוהו
רבי יהודה דורש מהכתוב: לא תכירו פנים במשפט
לא תגורו מפני איש" שאם הוא אוהבך לא תכירוהו,
רבי אלעזר אומר לא תנכרוהו, אם הוא שונאך לא תעשה לו כנכרי לחיבו. ומביאה
הגמרא מעשה, שמארחו של רב בא לפניו לדין, אמר לו האם אינך זוכר שהיית
אושפיזי?, ואמר לו רב שהוא זוכר זאת. וכשאותו אדם אמר לרב יש לי דין, אמר
לו רב אני פסול לך לדין, מפני שהזכרתני טובתך¹¹⁸. ורב אמר לרב כהנא לך
דון אותו. ורב כהנא ראה שדעתו של אותו אדם היתה גסה, שהיה סומך ובוטח
עליו ומדבר גבוהות. ואמר לו אם לא תציית לדין אודיעך שאין רב יכול לסייעך,
שאטיל עליך שמתא¹¹⁹.

דין פרוטה כדין מאה
אמר ריש לקיש לומדים מהכתוב: "בְּקֶטֶן בְּגָדֹל
תִּשְׁמְעוּן" שדין של פרוטה יהיה חביב לך כדין של
מאה מנה. ופשוט שגם בדין פרוטה צריך לעיין היטב ולפסוק לאמיתו. אלא מכאן
שדין של פרוטה ואחרי שהתחילו לדון בו בא דין אחר של מנה, יש לפסוק קודם
את הדין הראשון.¹²⁰ דרש רבי חמא ברבי חנינא, "לא תגורו מפני איש כי המשפט
לאלקים הוא" אמר הקדוש ברוך הוא לא די שהרשעים נוטלים מזה ממון ונותנים
לזה שלא כדין, אלא שמטריחים אותי להחזיר ממון לבעליו.

מגלגלים זכות ע"י זכאי וחובה
ע"י חייב
אמר רבי חנינא ויש אומרים רבי יאשיה שמשה
"וְהִדְבֵּר אֲשֶׁר יִקְשֶׁה מִכֶּם תִּקְרִיבוּן אֵלַי וְשִׁמְעֵתִיו"
נענש על דבר זה שנטל שררה לעצמו, ולא אמר 'תקריבוני לפני השכינה'. שנאמר:
"וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת מִשְׁפַּטְ לִפְנֵי ה'". שפרשת נחלות לא נאמרה לו עד שבא מעשה
לפניו ולא ידע מה להשיב. והקשה רב נחמן בר יצחק האם כתוב "ואשמיעכם", הרי
כתוב "וְשִׁמְעֵתִיו", אם למדתי את הדין למדתי, ואם לא למדתי אלמד אותו. אלא
יש לומר כמה ששנינו בברייתא ראויה פרשת נחלות שתיכתב על ידי משה רבינו,
אלא שזכו בנות צלפחד ונכתב על ידן. ראויה היתה פרשת מקושש שתיכתב על
ידי משה רבינו, אלא שנתחייב מקושש ונכתבה על ידו. ללמד שמגלגלים חובה
על ידי חייב, וזכות על ידי זכאי.

"כאשר ישא האומן את היונק"
מהכתוב: "וְאֶצְוָה אֶת שְׁפָטֵיכֶם בְּעַת הַהוּא וְכו'
וְשִׁפְטֵתֶם צֶדֶק וְכו'" משמע שהזהיר את החכמים
להדריך את הציבור במשפט וחקים על כרחם. ומהכתוב: "וְאֶצְוָה אֶתְכֶם בְּעַת

118 היה מרחיק היה עצמו אבל מן הדין אינו פסול וכן בשני דייני גזירות דאייתי ליה צנא דפירי. תוס'.

119 ומה שא' מנודה לתלמיד אינו מנודה לרב הוא כשמנודה לכבוד עצמו אבל לא כשמנודה לש"ש. תוס'.

120 בגמ' הגירסה א"ר חנן אל תכניס דברייך מפני איש. ורש"ל מ"ז. מסורת הש"ס.

ההוא וכו' משמע שהזהיר את הציבור עצמם. אמר רבי אלעזר בשם רבי שמלאי אזהרה לציבור שתהיה אימת הדיין עליהם, ואזהרה לדיין שיסבול את הציבור. ועד כמה? אמר רבי חנן ויש אומרים רבי שבתאי "כַּאֲשֶׁר יִשָּׂא הָאֱמִן אֶת הַיֵּק". רבי יוחנן אמר על הכתוב: "כִּי אָתָּה תָּבִיא אֶת הָעַם הַזֶּה", ומשמע כאחד מהם, וכתוב: "כִּי אָתָּה תָּבִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" שנוהג עליהם שררה. משה אמר ליהושע אתה והזקנים שבדור עמהם, על פיהם עשה מעשה¹²¹. ואמר לו הקדוש ברוך הוא טול מקל והך על קדקדם, דבר אחד לדור ואין שני דברים לדור¹²².

זימון לדין בשם שלשתם הגמרא מביאה את מה ששנינו שזימון בשלשה. ושואלת הגמרא מהו זימון? אם נאמר ברכת הזימון הרי שנינו בברייתא, זימון וברכת זימון בשלשה? ואין לומר שהתנא בא לפרש מהו זימון, ברכת זימון. שהרי שנינו בברייתא, זימון בשלשה, ברכת זימון בשלשה? אלא זימון הוא הזמנה לדין. כשבית דין שולחים שליח לבעל דין לבא ולדון לפניהם, השליח צריך להזמין בשם שלשתם. כמו שאמר רבא ששלשה דיינים שיושבים ושליח בית דין הלך ואמר מפיו של דיין אחד, דיין פלוני מזמין לך לאמר כלום ואם לא ילך לא משמתים אותו, עד שיאמר משם כולם. ודין זה הוא רק כשאינו יום הדין, בשני וחמישי שבתי דין יושבים לדין, אבל ביום הדין מותר.

דיני קנסות בג' למדנו במשנה שתשלומי כפל בשלשה דיינים. רב נחמן בר רב חסדא שלח לרב נחמן בר יעקב ילמדנו רבינו דיני קנסות¹²³ בכמה? שואלת הגמרא, הרי אם שאלתו היתה על הדיוטות הרי שנינו במשנה שדיני קנסות בשלשה ולא באחד? אלא השאלה היתה אם יחיד מומחה דן דיני קנסות או לא?. ואמר לו רב נחמן בר יעקב ששנינו במשנה תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה בשלשה. ואין לומר שהמשנה אומרת שדיני קנסות בשלשה הדיוטות, שהרי אביו של אביך אמר משם רב שאפילו עשרה הדיוטות פסולים לדיני קנסות? אלא מדובר במומחים, והמשנה אומרת שצריכים שלשה.

וחכ"א מוציא ש"ר בכ"ג עולא א' ושנח' בחוששים ללעד ולמדנו במשנה שלחכמים מוציא שם רע בעשרים ושלשה, שאף שבא להפסידה כתובתה¹²⁴, שייך בו דיני נפשות, כשמביא עדים. שואלת הגמרא, ומה אם יש בו דיני נפשות, הרי עכשיו אינו מדיני נפשות שהרי אין עדים שזינתה תחתיו? אמר עולא, שחכמים

121 שאת הכתוב "כי אתה תבוא" משה אמר, שכתוב בו "אל הארץ אשר נשבע ה' וגו'. רש"י.

122 שכתוב "כי אתה תביא כתיב אל הארץ אשר נשבעתי לאבותיכם" וגו' ומכאן שהקדוש ברוך הוא בעצמו אמרו. רש"י.

123 מי שמשלם יותר מדינו. רש"י.

124 אבל לא בא להרגה שאינו מביא עדים שזינתה תחתיו.

ורבי מאיר נחלקו אם חוששים ללעז, שמא יבואו לידי דיני נפשות שכשיבואו לבית דין ויצא הקול העדים ישמעו ויבואו ויעידו שזינתה תחתיו. רבי מאיר סובר שאין חוששים ללעז, וחכמים סוברים שחוששים ללעז¹²⁵.

רבה א' בחוששים לכבודם של ראשונים
רבה אמר, לדברי הכל אין חוששים ללעז, וחכמים מודים שאם בתחילת תביעתו הבעל לא בא לידון על פי עדים אלא על ידי עצמו ולהפסידה כתובתה די בשלשה. ונחלקו אם חוששים לכבודם של ראשונים. ומדובר כשהבעל היה אמור להביא עדים שזינתה תחתיו, ובית דין של עשרים ושלשה התכנסו לדון דיני נפשות. והבעל לא מצא עדים והדיינים התפזרו והלכו.¹²⁶ והבעל אמר הואיל ואין לי עדי דונו לי בשלשה דיני ממונות¹²⁷. רבי מאיר סובר שדנים אפילו בשלשה ואין חוששים לכבוד הראשונים. וחכמים סוברים שחוששים לכבוד הראשונים וצריכים את כולם.

וחכ"א תבעו ממון בג' תבעון נפשות שואלת הגמרא ממה ששינו בברייתא, וחכמים בכ"ג
אומרים תבעו ממון בשלשה תבעו נפשות בעשרים ושלשה. ומובן שלפי רבה חכמים מודים שאם תבעו ממון תחילה ולא בא לידון בעדים אלא על פיו ולהפסידה כתובתה¹²⁸ נידון בשלשה. ואם תבעו נפשות תחלה, אמר להביא עדים ולא מצא, דנים אפילו את הממון¹²⁹ בעשרים ושלשה משום כבוד הראשונים. אבל לעולא שאמר שחכמים חוששים ללעז שמא ישמעו עדים ויבואו, איך יתכן תבעו ממון בשלשה?, הרי לעולם צריכים לחכמים עשרים ושלשה משום שחוששים ללעז?

הביא עדים והביא האב עדים
אמר רבא אני וארי שבחבורה, רב חייא בר אבין והזימום בא לגבות ממון מבעל בג' פירשנו, שהברייתא מדברת כשהבעל הביא עדים שזינתה, והאב הביא עדים שהזימו אותם, ואין חוששים ללעז שהתגלה שהעדים שסמך עליהם הם עדי שקר ואינם נאמנים אפילו להפסידה כתובתה. והוא הביא עדי שקר וחייב לשלם לאביה מאה סלעים ולו תהיה לאשה¹³⁰. אם האב בא לגבות

125 רש"י פירש מוציא ש"ר שהבעל טוען פתח פתוח מצאתי להפסידה כתובתה. ור"ת מפ' שמדובר לענין ק' סלעים שהאב תובע מהבעל. וחוששים ללעז הדיינים כגון שהבעל הביא עדים שזינתה והוכחו והבעל חייב ק' סלעים. חכ' סוברים שצריכים כ"ג שאם בג' חוששים שמא אח"כ יבואו עדים שזינתה ויצטרך להוסיף עד כ"ג ויבואו להוציא לעז על הראשונים שלא ידעו לדון והוסיפו עליהם. ודוקא כשהוכחו אבל אם לא חוששים לעדים אחרים שמוכח שהבעל מחזר אחר עדי שקר. ור' מאיר לא חושש ללעז הדיינים. ואין לדמות ליוסיפו הדיינים דלקמן (דף כט.). שלא חוששים ללעז הדיינים. תוס'.

126 שהביא האב עדים להזימום עדי הבעל ולא הספיקו לקבלם עד שהתפזרו מחמת אונס או מחמת פחד או להקביל פני המלך או למדידת עגלה ערופה ונשאר רק שלשה. ואין לומר שקיבלו ואח"כ התפזרו. תוס'.

127 להפסידה כתובתה על ידי עצמו, דקי"ל חכמים תיקנו להם לבנות ישראל לבתולה מאתים, ולא למנה מנה, והם האמינוהו להפסידה על פיו, חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה. רש"י.

128 כלומר שלא התכנסו לדיני נפשות. תוס'.

129 כגון אם לא מצא עדים ואמר דונו לי להפסידה כתובה, אע"פ כן צריכים כ"ג משום כבוד הראשונים. רש"י.

130 ותבעו ממון שחכ' א' הוא על תביעת מאה סלע שהאב תובע, בא האב לגבות ממון מבעל שנמצא שקרן בשלשה, שהיא הזמנה אחרת, ואין לומר כאן אפ' משום כבוד ראשונים, שהוא דין אחר שמתחילה הבעל היה

מהבעל ממון, בשלשה. ובכל מקום שאפשר לחשוש לנפשות, כגון בתחילת הדין אפילו אין לו עדים חוששים שמא ישמעו ויבואו עדים וצריכים בית דין של עשרים ושלשה¹³¹.

אביי א' לד"ה חוששים ללעז ומשום אביי אמר, אם לא הביא עדים, לדברי הכל חוששים כבודם של ראשונים כשהתרו בה ללעז וצריכים עשרים ושלשה שמא העדים ישמעו ויבוא להעיד, ומשום כבודן של ראשונים¹³², כיון שבתחילה צריכים עשרים ושלשה, דנים אפילו ממון בעשרים ושלשה משום שחוששים לכבודן של ראשונים. ומדובר כשהביא עדים בתחילת הזמנתו לדין, והעדים אמרו בפני שלשה שהם התרו בה סתם ולא הזכירו לה סקילה כדין נערה המאורסה. רבי מאיר סובר שאין כאן דיני נפשות, ודי בשלשה אלו לדון דיני ממונות של הכתובה, ואם יוזמו ישלם מאה כסף כדין מוציא שם רע. וחכמים סוברים שכיון שהתרו בה למיתה יש כאן דיני נפשות.

כמו ששנינו בברייתא נאמר במסית: "ולא תחמל ולא תכסה עליו" ונהרג בלי התראה על ידי הכמנת עדים. ושאר כל חייבי מיתות שבתורה אין ממיתים אותם אלא בעדה, עשרים ושלשה, ועדים והתראה¹³³, עד שיודיעוהו שחייב מיתה בבית דין¹³⁴, רבי יהודה אומר עד שיודיעוהו באיזה מיתה נהרג.

ר"פ אמר באשה חברה ונח' במח' רב פפא אמר¹³⁵, מדובר באשה חבירה, שהביא ר"י בר"י וחכמים

עמו עדים בתחלת הזמנתו לדין, ואמרו שלא התרו בה מפני שהאשה היא חבירה ולא הוצרכנו להתרות בה¹³⁶. ורבי מאיר וחכמים נחלקו במחלוקת רבי יוסי בר יהודה וחכמים. במה ששנינו בברייתא, רבי יוסי בר יהודה אומר חבר אין צריך התראה, לפי שלא ניתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד. רבי מאיר סובר שאפילו שהיא חבירה אינה נהרגת ולכן לא צריכים להתכנס עשרים ושלשה, אלא רק שלשה לדון דיני ממונות של כתובה. וחכמים סוברים כרבי יוסי ברבי יהודה וכיון שחבר נהרג בלא התראה צריכים לכנס בית

התובע, ועכשיו האב תבע. רש"י.

131 וי"מ את כל תביעת ממון על מאה כסף שהאב תבע מהבעל, וא"א לומר כן, שהרי אינו חייב מאה סלעים אלא אם כן הביא עדים והוזמו, וכ"ו שלא הביא עדים נאמן אף להפסידה כתובה. ועוד שגורסים בתירוץ של רב חייה בר אבין, בא לגבות ממון מבעל, ועד עכשיו תבעו ממון היה על הבעל שתבע להפסיד כתובה. רש"י.

132 וה"ה שהיה אפ' לומר אין חוששין לכבודן של ראשונים. אבל אין לפרש שממה שחוששים ללעז כ"ש שחוששין לכבוד של ראשונים. שמה ענין זה אצל זה, ועוד הרי לעולא חכ' חוששים ללעז ולא חוששים לכבודם של ראשונים. וא"ת לאביי ושאר אמוראים דלקמן איך נעמיד שתבעו ממון בג', ויש לומר שלדבריהם תבעו ממון הוא כשלא התרו בה כלל ואין מיתה אלא ממון. ופירש"י נראה דוחק. תוס'.

133 וגם מסית צריך עדה, אלא שאין טוענים למסית משום אבל לענין כ"ג אין סברא לחלק בין מסית לשאר חייבי מיתות ועדים. וצריך גם התראה במסית אלא שמשום שמכמינים לו עדים וגם אין מתרים בו בפירוש, אלא אומרים לו היאך נניח אבינו שבשמים ונעבוד עצים ואבנים. תוס'.

134 אבל אף על גב שלא מזכירים לו איזו מיתה היא התראה וחייב, כחכ'. רש"י.

135 ר"פ סובר כאביי שחוששים ללעז ולכבודן של ראשונים, ור"מ אמר בג' מפני שמ' באשה חבירה. רש"י.

136 כשאמר שבעל וחזר ובעל שאל"כ יכולים לומר לאוסרה על בעלה באנו ואף היא אינה נהרגת. תוס'.

דין של עשרים ושלושה.

